

MÜSLÜMANLAR VE İSRAİL(*)

ALİYA İZZETBEGOVİÇ

Çeviren Dr. Rahman ADEMI

I.

Biri, çağdaş neslin şaşırtıcı bir biçimde tarihi bilmediğini tespit etti. Belki bu tespitin gerçekliği Filistin meselesinden başka hiçbir yerde bu kadar yalın bir biçimde ortaya çıkmış değildir. Bu mesele hakkında nerede söz edilirse, sadece kendilerini aydın sanan kimselerde değil, kafa karıştıran bir yığın kavramlarla karşılaşılır. İşte bu sebeple bazı temel tarihi gerçekler:

- İsa'dan evvel, 1270 yılı civarında Musa, Yahudileri Mısır'da "Vaad Edilmiş Topraklar" olarak bilinen yere çıkardı;

- Yahudi krallığının dört asrı, İsa'dan evvel X. yüzyıldan VII. yüzyıla kadar olan dönemini kapsıyor. Kral Davud (990 civarı) ve Kral Süleyman (960 civarı),

- IX. yüzyılda Yahudi devleti iki küçük devletçiğe bölünür: İsrail ve Yudeya. Asuriler İsa'dan evvel 721. senesinde İsrail'i hâkimiyeti altına alırlar, Yudeya ise 604. senesinde düşer fakat tekrar ayağa kalkar ve Roma çarı Titus'un Kudüs'ü yıkıp itaat altına aldığı İsa'dan sonra 70 yılına kadar ayakta kalmayı başarır;

- İsa'dan evvel 587. senesinde II. Nabukadnazar Yahudileri Babil'e sürgün eder (Mısır'a giden alt tabakadan küçük bir kısmı hariç hemen hemen hepsi), 540 senesinde Yahudiler Babil esaretinden döner ve yeniden tapınağı inşa ederler;

- İsa'dan sonra 142. senesinde Tertulyan Yahudilerin hemen hemen hepsini hicrete zorlar. Bir kısmını gemilerle gönderir, diğer bir kısmını ise çarlığı barbarlardan korusunlar diye Ren bölgesine gönderir (Eşkenaz'ların ataları bu sonunculardandır); Bu Tespitlerden görülüyor ki Filistin'deki Yahudi devleti bütünüyle İsa'dan evvelki dönemde varlığını devam ettirdi.

70. yılından 14.05.1948 yılına kadar -son on dokuz asır boyunca- Filistin topraklarında hiçbir Yahudi devlet topluluğu yoktur. Bu dönemin ilk 6 asrında Kudüs hâkimleri değişmektedir. (Roma, Bizans, Pers) 638 senesinde Kudüs'ü Müslümanlar fethederler ve Halife Ömer, şehri bizzat piskopos Sofroniyus'tan teslim alarak, her üç büyük dünya dini için, din özgürlüğünün bulunduğu bir şehir olarak belirler. O zamandan 1918 senesine kadar -yaklaşık 13 asır boyunca- Filistin ve Kudüs'ün hakimi Müslümanlardır. Müslümanların süreklilik arz eden bu hakimiyetinin kısa sayılabilecek iki kesintisi vardır: İlki 1099-1187 arası 88 yıl boyunca Kudüs'ü elinde tutan Bulyonlu Gottfried'un zamanı ve ikincisi 16 yıllık (1228-1244) Mısır'ın Fatımî kralıyla yaptığı anlaşmaya bağlı olarak bu şehri elinde tutan İkinci Friedrich zamanıdır. Bu tespitlerden, Yahudilerin Filistin üzerindeki sözde "tarihi hakları" ile alakalı olan hakikat görülebilir.

* ALİYA İZZETBEGOVİÇ – ÖZGÜRLÜK MÜCADELESİ VE İSLÂMÎ YENİDEN DOĞUŞUN SORUNLARI, Haz: Mahmut Hakkı Akın-Faruk Karaaslan-Ümit Aktaş, Malatya Büyükşehir Yayınları, Mayıs-2016.

II.

Bir bakıma İsrail, siyasi tarihte benzeri olmayan bir vak'a olarak görülmektedir. Kuruluşu esnasında bu devletin ne toprakları ne de nüfusu vardı. Topraklarını satın alarak ve gasp ederek, nüfusunu ise dünyanın her tarafından insanlar getirterek edindi.

Filistin'deki Yahudi devleti ile alakalı olarak ilk belli fikir Siyonist teşkilatının (1895 civarında) kurucusu olan Teodor Herzl'in *Yahudi Devleti* adlı eserinde ortaya çıkar. Bu fikrin gerçekleşmesinde ve bugünkü İsrail'in kurulmasındaki önemli tespitler şunlardır:

- Filistin topraklarında Yahudi devletinin kurulması için Büyük Britanya'nın yardımını öngören 1917 yılındaki Balfour Bildirisi;
- Bu bildiriye istinaden Yahudilerin Filistin'e göç etmeleri (bu şekilde iki savaş arası 400.000'den fazla Yahudi buraya geldi);
- 14 Mayıs 1948 Yahudi Ajansı (Dünya Siyonist teşkilatının en üst organı) İsrail'i ilan eder; bundan hemen sonra İsrail ile komşu Arap devletleri arasında savaş çıkar;
- 18.07.1948 tarihinde barış anlaşması yapılır ve Filistin bölünür. İsrail 6400 mil kare, Araplar 3600 mil kare alır;
- İsrail'in benzer iki genişlemesi ve aynı zamanda toprak gaspı ve Arapların bölgeden uzaklaştırılması; ilki 1956 savaşı sonrası, ikincisi 1964 savaşı sonrası.

İsrail'in kuruluşu esnasında Filistin'de yaklaşık 750.000 Yahudi'nin yaşadığı tahmin edilmektedir. Ki Yahudiler ile Araplar arasındaki oran 3/1 idi. İsrail'in kuruluşundan 1967 yılına kadar 1.350.000 Yahudi daha getirildi. Bazı tespitlere göre 1967 yılında İsrail'in nüfusu 2.300.000'den biraz fazla idi. Göç için gerekli olan parayı daha çok XX. asrın başında kurulan ve bu amaçla dünyadaki bütün Yahudilerden gönüllü yardımlar toplayan "Yahudi Halk Cephesi" (Keymet) adıyla bilinen kuruluş temin etmiştir.

Avrupa Yahudileri -Aşkenaziler- İsrail nüfusunun çoğunluğunu oluşturmaktadırlar. Dahası var, onlar hükümette, askerde ve bürokraside bütün önemli mevkileri ellerinde bulundurmaktadırlar. Ortadoğu kökenli Yahudiler genelde vasıfsız iş gücüdür. Daha evvel Araplarla hiç teması olmayan Aşkenaziler, Araplara karşı olan sert ve aşırı tutumun taraftarlarıdır. Onlar, Fransa, Rusya ve Almanya'dan gelmiş, çok iyi silahlanmış, eğitilmiş ve acımasız, yerli halkı önünden kovarak yeni devlet için "hayat alanı" yaratmaktadırlar.

Zulüm ve adaletsizlikten doğan bu devletten ne beklenebilir? İsrail'in "ideolojisini" oluşturan bazı şeyler kendi paradoksal durumuyla dehşete düşürmektedir. İşte sadece onlardan bir kaçı:

- Yahudilerin Avrupa'ya sürgün edilmesi tepkisi üzerine ortaya çıkan Siyonizm, içinde biriktirdiği bütün zehrini, kin ve intikamını, Yahudilerin her zaman emniyet ve koruma altında yaşadıkları bölgedeki Araplara karşı kustu. Mesela bugün İsrail Araplarla düşmanlık içerisinde, hâlbuki her türlü mantığa göre tersi olması gerekmektedir;

- Kendilerini kozmopolit ve enternasyonel olarak tarif eden Yahudiler (en azından başkalarını böyle olmaları için ikna ediyorlardı) bugün en fanatik ırkçılığın örneğidirler;
- Irkçılığın ve katliamın en büyük kurbanları olan Yahudiler bugün onun uygulayıcılarıdır; pratikte onlar Hitler'in acımasız güç kullanım, sürgün, mağlup olanlara karşı zulüm, askeri taktik olan ansızın saldırı, acımasız hesaplaşma ve intikam metotlarının uzantısı oldular;
- Yahudiler özgürlük, kardeşlik, hukuk ve liberalizm parolalarının taşıyıcıları idiler, bugünkü İsrail'de ise biz Sparta ahlakı, toplumun askeri ihtiyaçlara göre dizayn edilmesi, insanın fanatik hale getirilmesi, devlet siyasetinin Makyavel prensiplerine göre oluşturulması, Nietzsche'nin gücünün hakkı ve gücün ahlakı prensiplerini görmekteyiz. Bu güç felsefesi, uluslararası hukuk kurallarının hiçe sayılması ve uluslararası kamuoyu ve onun kurumlarının görmezden gelinmesinde olduğu gibi hiçbir yerde daha açık ortaya çıkmış değildir.

Mesela Birleşmiş Milletler 11Ekim 1948 tarihinde Arap mültecilerinin kendi evlerine ve mülklerine dönmeleri ve verilen zararın tazmin edilmesi için bir kararı oylayarak kabul etti. Bunun yerine İsrail, Arap mültecilerinin mallarına el koyarak evlerini yıkmış ve onların yerlerinde

Avrupa'dan gelen Yahudi göçmenler için yerleşim merkezleri kurmuştur. 9 Aralık 1949 tarihinde Birleşmiş Milletler Kudüs'ü uluslararası bir konu olarak ilan etti. İsrail bu kararı kabul etmemekle kalmayıp, 1967 yılının yazında Kudüs'ün ilhaki hakkında bir karar aldı. Biraz sonra bu ilhakin bütün Yahudi olmayanlar için ne anlama geldiğini göreceği 1967 yılının Temmuz ayında Birleşmiş Milletler İsrail'den işgal ettiği topraklardan çekilmesini istemiş, İsrail Dış İşleri Bakanı Aba Aban ise bir beyanatta “İsrail, Genel Kurul 121'e karşı bir oyla karar verse bile, ateşkes hatlarına dönmeyecektir” demiştir. Her halükârda dünya teşkilatı 1970 yılına kadar Filistin hakkında 70 adet karar kabul etmiş, İsrail hepsini yok saymıştır.

III.

Yahudiler ile Müslümanlar arasındaki ilişkileri değerlendirirken her zaman bir gerçeği göz önünde bulundurmak lazımdır; çok sayıda ülke ve asırlar boyunca Yahudiler Müslümanların çoğunlukta ve hâkim oldukları bölgelerde yaşadılar; buna karşın Müslümanlar şimdiki İsrail'in kısa hâkimiyet dönemi haricinde, hiçbir zaman Yahudilerin hâkimiyeti altında yaşamadılar.

Bugünkü İsrail'de Yahudilerin Müslümanlara olan tutumu nasıldır, bunu herkes bilir çünkü bu günümüzün gerçeğidir. Fakat Müslüman devletinde Müslümanların Yahudilere olan tutumunun nasıl olduğu hususu daha az bilinir çünkü bu tarihe ait olan bir durumdur. Yahudilerin Müslümanlara karşı olan bugünkü tutumları Müslümanlara, tarihi hesapları görmek maksadıyla “misli ile iadede” buldukları düşünülebilir.

Tarih apaçık olarak iki gerçek hakkında şahitlik yapmaktadır:

Yahudiler bütün Müslüman ülkelerinde azamî barış ve dini hoşgörüyü sahiptiler ve Yahudilere karşı nadiren de olsa bazı haksızlıklar yapıldıysa da, bunlar münferit hadiselerdi ve muazzam

büyükteki karşılıklı ilişki ve tesir döneminde kaybolup gitmektedir. Avrupa antisemitizm tepkisine benzer bir tepki Arap ve İslâm dünyasında hiçbir zaman söz konusu olmamıştır.

İspanya'daki son Müslüman devleti olan Gırnata 1492 yılında düştüğünde, Müslümanlar ve Yahudiler sürgün ve yok edilme kaderini birlikte yaşadılar. O sırada yaklaşık 300.000 Yahudi oradan kaçtı ve çoğunluğu (tespitlere göre yaklaşık 200.000), samimiyetle kabul edildikleri, hayat ve çalışmak için normal şartlara kavuştukları Türk imparatorluğunda sığınak buldu.

Yahudi Ansiklopedisi İspanya'daki Arap hâkimiyeti altındaki Yahudilerin hayatı “o zamana kadar, özellikle kültürel planda, kıyaslanmayacak derecede ilerleme kaydettiğini” kesinlikle itiraf eder. Buradan da, birçok ülkede, farklı şartlarda ve asırlar boyu süren Yahudi-Arap kültür simbiyozunun (ortak yaşama) fenomeninin ortaya çıkmasını anlamak mümkündür.

Haklı olarak şu soru sorulabilir: Araplar ve Yahudiler arasında var olan bugünkü karşıtlık kimin işine yaradı ve sebebi neydi? Bu ilişki, şu andaki değil de daha kalıcı bakış açısından değerlendirilirse eğer, bu sorunun sorulması daha da yerinde olur. O zaman apaçık ortaya çıkar ki, gerçekte ne Filistinliler ile Yahudiler arasında, ne de Araplar ve Yahudiler arasında bir karşıtlık söz konusudur. Kudüs'ün hususi önemine binaen bu karşıtlık er ya da geç tüm Müslümanlar ve bütün Yahudiler arasında bir karşıtlığa dönüşmek zorundadır. Kudüs meselesi Müslüman meselesine dönüşünce -ki aslında daha başından beri öyledir- neler olur acaba?

Bu küresel bakış açısından İsrail, İslâm dünyası denizi içerisinde kendine has bir “getto”; muazam büyükteki bir organizmanın içinde yabancı madde olarak karşımıza çıkar.

Fakat bu sefer nefretle kuşatılmış olan gettuyu Yahudilerin kendileri yarattı. Bu tespit, bu durumu özel yapmaktadır.

İsrail'in manevi babası Theodor Herzl, *Yahudi Devleti* adlı eserinde ve 70 sene evvel yazdığı romanlarında, Yahudilerin göçleri, İsrail'in kurulması, bilimsel temellere dayalı sanayi ve modern tarımın inşa edilmesi, toplumun teşkilatlandırılmasını ve birçok başka şeyi detaya kadar şaşırtıcı bir biçimde tahmin etmiştir. Ancak -sehven veya isteyerek- en önemli bir etkeni ıskalamıştır: Yerli halkın direnişini. Onun Yahudi devleti, etrafı sanki boş bir alanmış gibi yaşıyor ve genişliyor. Onun devleti, etrafındaki her şeyi ezmekte, gasp etmemekte ve her şeye zulüm etmemektedir. Herzl'in bu ıskalaması, onun bütün kehanet vizyonunu bütünüyle geçersiz kılacak gibi görünmektedir. Çünkü direniş faktörü, sadece onun devletinin gerçek karakterine tesir etmekle kalmayacak, onun nihai kaderini de etkileyecektir.

IV.

Kudüs alışılmış bir şehir değildir. O, üç büyük dünya dininin vazgeçemeyecekleri kutsallıkları bulunan bir şehirdir:

Herkese tamamen açık olacak, özgür bir Kudüs şehrini kim temin edebilir?

Hem teorik hem de pratik olarak bunu sadece Müslümanlar yapabilir.

Teorik olarak çünkü sadece İslâm Hz. Musa'yı, İsa'yı, İncil ve Tevrat'ı tanır, aksine ne Hıristiyanlar ne de Yahudiler ne Hz. Muhammed'i ne de Kur'an'ı tanır. Bu tespit, Müslümanların bu meseledeki üstünlüklerinin unsurudur.

Pratik olarak, Kudüs Müslüman dünyasında bulunmaktadır. Kudüs'te olacak her türlü gayr-i İslâmî hâkimiyet, sadece güçle ayakta durabilen anormal bir durum olur ve gerginlik durumu hiçbir zaman özgürlük durumu değildir.

Tarih bu tezleri açık olarak teyit etmektedir.

Kudüs, İslâm hâkimiyeti boyunca her üç din için özgür bir şehir idi. İçindeki esaret durumu onun Müslüman hâkimiyetinin yokluğuna denk gelmektedir. Bu iki defa oldu. İlk defa, haçlıların onu ele geçirdikleri zaman esnasında (1099-1187) ve ikinci defa da bugün, İsrail'in elinde iken olmaktadır.

*Britannica Ansiklopedisi'*nde ilk haçlı seferi esnasında Kudüs'ün ele geçirilmesini şöyle okumaktayız:

...Bir aydan fazla süren kuşatmadan sonra Kudüs ele geçirildi (15.07.1099). Korkunç katliam meydana geldi. Sokaklarda mağlup edilenlerin kan dereleri akmaktaydı. Ancak akşam olduğunda haçlılar, deli coşkusundan ağlayarak, Kutsal Mezar'a doğru gidip ve orada hala kanlı olan ellerini duaya bağladılar. O sıcak Temmuz gününde ilk haçlı seferi böylece sonuçlanmış oldu.

Bununla, H.G.Wels'in *Dünya Tarihi'*nde tasvir ettiği gibi Kudüs'ün 638 yılında Müslümanların fethini karşılaştırım:

Kudüs'ün devri konusunda yapılan müzakereler esnasında alışılmamış bir şart öne sürüldü: Kudüs'ün bizzat halife Ömer'e teslim edilmesi istendi. Ömer, 600 mil yolu sadece tek bir yoldaşıyla beraber kat etti. Deveye binmiş ve yolculuk eşyası sadece çavdarla dolu büyükçe bir kap, hurma ile dolu başka bir kap, su torbası ve yemek çanağı... Beraberinde kimse olmaksızın, şehrin idaresini, büyük ihtimalle Bizans hükümeti adamlarının ellerinden alan Kudüs başpiskoposu ile karşılaştı. Bu ikisi, hemen güzelce anlaştılar. Başpiskopos halifeye kutsal yerleri gezdirdi, Ömer ise keyiflenerek şaşalı giyinmiş ileri gelenlerin hesabına espriler yapmaktaydı.

Müslümanlar Kudüs'ü barış içinde ve acı olmaksızın, gerçek sahibi gibi ve adeta asırlarca sahibiymiş gibi teslim aldılar. O bir fetih değil, misyondu. Haçlıların Kudüs'e sahip oldukları 88 sene boyunca, ne Müslüman ne de Yahudi ayağı onun toprağına basabilmiş değildi, hâlbuki Kudüs Müslümanların elinde iken burada Sahra'lı Peter birkaç defa bulunma fırsatını elde etmiştir.

Sultan Selahaddin Kudüs'ü geri aldığı anda (1187) Yahudilerin şehre dönmelerine imkân sağladı ve Müslüman ile Yahudi çocuklar arasında, iki farklı halk arasında benzeri bulunmayan, meşhur kardeşlik âdetini uygulamaya koydu.

Yahudiler, 1967 savaşı sonrasında Kudüs'e tamamen hâkim oldular. Bu “üç dinin şehrinde” onlar nasıl bir özgürlük rejimi kurdular? Bu konuda kısa bir süre evvel, Filistin'in Katolik, Ortodoks ve Evangelist kiliselerinin ileri gelenlerinin Birleşmiş Milletler Anket Komisyonu'na verdikleri tespitler açıklandı. Butespitlertahminedilebilenleri sadece teyit etmektedir.

Katolik piskoposu Seman, İsraililerin, eski Kudüs surları yanında bulunan Suriye Katolik kilisesinin tamamını tahrip ettiklerini bildirdi. Aynı zamanda Aziz Antius kilisesi duvarlarının bir kısmı, İsrail askeri araçlarının yeni şehirden eski şehir kısmına geçebilmesi için yıkılmıştır. Kudüs'teki Aziz Kurtarıcı Ermeni kilisesi hemen hemen tamamen tahrip edilmiştir. Onun pencereleri İsrail askerlerinin tüfek deliklerine çevrilmiş, içinden ise IV. asırdan kalma meşhur mozaik götürülmüştür.

Yunan Ortodoks Kilisesi başpiskoposu Arhiepiskopos Diyotoros, İsrail askerlerinin Ayn Karin'deki Aziz Yuhanna Vaftizci kilisesini bastıklarını ve götürülebilir her şeyi götürdüklerini söyledi. Askerler duvarlarda “WC” yazmış ve gerçekten de kilise tuvalet olarak kullanılmıştır. Beytlahim caddesindeki Aziz Eliyas kilisesinden İsrail asker ve subayları ikonaları, vazo ve mobilyaları götürmüşlerdir.

Zaga'daki Eski Cami'den İsraililer antika el yazmaları götürmüş, aynı şehirdeki Kıpti kilisesinden ise her şey götürülmüştür.

En sonunda, Kudüs'teki Yahudi olmayan binalar etrafında yarattıkları atmosfer sonucunda, doğal olarak, Mekke'deki Kâbe'den sonra Müslümanlar için en kutsal yer olan Aksa Camii de yakıldı.

Bu tarihi gerçeklerin gerçek mahiyetini ancak, onlarda tesadüf değil kural gözlemleyen kimseler kavrayabilir. Gördüğümüz gibi söz konusu olan, vahye dayalı dinlere karşı İslâm'ın farklı tavrıdır. İslâm'ın Yahudilik ve Hıristiyanlığa karşı olan tutumu hoşgörü üzerine değil, tanıma üzerinedir. İslâm Yahudilik ve Hıristiyanlığı tolere etmez, onları tanır. Onların ibadethaneleri, aynı tanrının yüceltiildiği gerçek ibadethanelerdir.

Buna karşın bizler, Hıristiyanlardan ve Yahudilerden, Kudüs'te ve de başka yerde en iyi ihtimalle hoşgörü bekleyebiliriz. Zira hoşgörü, bağlayıcı olmayan, geçici ve esasında olumsuz olarak belirlenmiş bir durumdur.

Bu sunumu sona erdirirken, çoğu zaman üzerinde yeteri kadar durulmayan bir gerçeğe dikkat çekmek istiyoruz.

Araplarla olan kavgasında İsrail'in gücü diasporasının, yani tüm dünya Yahudilerin olağanüstü destek ve dayanışmasının sonucudur. Bizim zaafımızın sebebi ise tam tersi, bölünmüşlüğümüzün, yetersiz destek ve bazı durumlarda da açık anlaşmazlığın sonucudur. İşte burada birlik, bölünmüşlüğün karşısındadır.

Böylesine saldırgan bir pan-Yahudiliğe karşı en azından savunmacı bir Panislâmizm'i ortaya koymaktan daha doğal ne olabilir ki?

Eğer bütün dünya Yahudileri âdil olmayan ve saldırgan bir savaşı desteklemek için bir araya gelmişse, âdil bir barışı temin maksadıyla Müslümanların yine âdil olan bir savunmada organize olmalarına daha fazla hakları vardır.

Yahudilerin dayanışması sadece sözdedeğildir. İşte bazı ilginç ve ibret verici tespitler:

1950 yılından 1963 yılına kadar, İsrail ekonomisine, genel olarak Batı'da yaşayan Yahudilerin sağladığı 900 milyon dolar yabancı sermaye yatırıldı. 1963 yılından sonra Yahudi yatırım miktarı yarım milyar dolardan fazla bir yekûn teşkil etmektedir. (Kanada Yahudileri)

Şahsî bağışlar yıllık 15 milyon dolar miktarına ulaşmaktadır. Sadece Rotschild ailesi, babalarının doğum gününde 100 milyon dolar bağışladı. Hesaplamalara göre 20 sene içinde İsrail çeşitli bağış şekillerinde yaklaşık 7,5 milyar dolar veya kişi başına 3.100 dolar bağış elde etti.

1967 Ağustos'unda Kudüs'te, İsrail Devleti'nin ekonomik gelişmesine katkıda bulunmaya hazır olan, 15 ülkeden 60 sanayici ve finans yöneticisi bir araya gelerek Yahudi milyarderlerin konferansına katıldı.

Bu dayanışmadan dolayı Yahudilerden nefet etmemiz gerekmiyor. Bunun yerine, buradan ibret almamız gerekir. Onlar gibi güçlü ve birlik olmaya çalışmak zorundayız.

Bizim gücümüz sadece bizim için faydalı olmaz. Zayıf olan kimse sadece kendine karşı değil, komşularına karşı da âdil değildir, zira onlara kendisine saldırmaları için fırsat yaratır. İslâm'ın siyasî gücü sıfır noktada olduğu bir sırada İsrail hakkında bir fikrin doğması tesadüf değildir. XIX. yüzyıl sonuna ve XX. yüzyılın başına kadar İslâm dünyasında şimdiki gibi bir durum hâkim olmasaydı eğer, ne İngilizler ne de Yahudilerin, Yahudi devletini bizim canlı vücudumuz üzerine tasavvur etmeleri mümkün olmazdı.

Kendi zaafımız sebebiyle onları yanlış yola sevk ettik, onlardan maceraperest ve megaloman kimselere fırsat verdik ve onların kafalarında, sadece Küçük ve Büyük İsrail ile alakalı değil, dünyamızın geniş bölgelerinde efendilik taslamaları gibi, her türlü uçuk düşüncenin akıllarına gelmesine izin verdik. Biz koyun olduğumuz için onlar kurt oldular. Bu sebeple hem kendimiz, hem onlar ve hem de dünyanın bu bölgesindeki barışı için güçlü olalım.

Ancak vurgulayalım ki, Kudüs'ün yarın sadece Müslüman şehir olması için değil, onun yeniden herkese açık olması ve oradan insanlığın üç büyük nehrin aktığı berrak bir kaynak kalması için bizim güçlü olmamız gereklidir.

(Ağustos, 1970)